

*Марина Міщенко
Сергій Волошин
(Умань)*

Проблема самореалізації особистості студента

Анотація. В статті розглянуто проблему самореалізації студентів в період навчання у закладі вищої освіти. Висвітлено бар'єри самореалізації.

Ключові слова: студенти, самореалізація, бар'єри, здібності.

Summary. In the article the problem of self-realization of students during the period of study at a higher education institution is considered. The barriers of self-realization are highlighted.

Key words: students, self-realization, barriers, abilities.

Проблема самореалізації належить хоча не до нових, проте перспективних напрямів соціально-психологічного аналізу поведінки людини у соціальному середовищі.

Термін «самореалізація» запозичений з англійської мови (selfrealization) і дослівно перекладається як реалізація самого себе. У сучасній зарубіжній та вітчизняній психологічній літературі термін «самореалізація» часто вживається поряд зі змістовно спорідненими поняттями «становлення» та «особистісне зростання» [3, с. 625]. Це, зокрема, відбувається у випадках, коли мова йде про процес самореалізації чи самоактуалізації особистості як про один з етапів (часто завершальний) процесу становлення чи розвитку особистості [3, с. 537].

У психолого-педагогічній науці поняття «самореалізація» окреслюється як процес самостійного створення передумов для повного виявлення та визнання власного «Я» особистості навколишнім середовищем. Вважається, що вона допомагає особистості динамічно співпрацювати з оточуючим

середовищем, що допомагає студентів розвивати власні потенціали та можливості за наявності необхідних психолого-педагогічних умов [1; 2].

Навчання у закладі вищої освіти є важливим етапом соціалізації особистості, який глибоко пов'язаний із процесами саморозвитку особистості, особистісної самореалізації, цей етап припускає створення умов для ефективного розв'язання освітніх завдань, оскільки, з точки зору гуманістичної психології, сенс життя кожної людини полягає в найбільш повній її самореалізації, максимальній успішності у розвитку своїх здібностей, використання соціальних умов для розкриття задатків та обдарованості, а разом з тим і можливою користю для своїх близьких та суспільства.

Серед найсуттєвіших бар'єрів самореалізації можна виділити такі: нездатність стати суб'єктом власного саморозвитку (роль такого суб'єкта виконують інші); нерозвинутість здібностей до саморозуміння, самопізнання, нечіткість уявлень про себе, що призводить до неадекватної постановки цілей; несформованість механізмів саморозвитку: неприйняття себе, неправильні уявлення про власні перспективи; стереотипи та установки, пов'язані із перебільшенням чи неадекватною значимістю інших людей тощо.

Будь-яка особистість володіє достатньо великим потенціалом, який реалізується в окремій діяльності лише частково. Тому його об'єктивна й, власне, повна оцінка можлива за умови розгляду всієї сукупності дій, які виконує особистість. Важливим є те, що реалізація і розвиток творчого потенціалу суттєво залежить від того, у яких взаємозв'язках перебуває особистість з іншими людьми.

Основним видом діяльності для студентів, як відомо, є навчання, оволодіння знаннями. За його межами – спектр знань інших видів (художня самодіяльність, студентське самоуправління, участь у житті різноманітних політичних організацій, науково-дослідна робота, формування власної сім'ї тощо), включення в які забезпечує кожному юнаку чи дівчині простір для

саморозкриття власного «Я», розвитку своєї особистості. Саме таким способом студенти не тільки збагачуються знаннями, стають молодими фахівцями, а й гартуються світоглядно, морально, політично, засвоюють на індивідуальному рівні соціальний досвід. Щоб цей процес відбувався без колізій, треба постійно корегувати знання про студентів. Саме тому важливо створити атмосферу взаємоповаги та взаємодовіри між викладачем та студентом.

На основі концепцій А. Маслоу й К. Роджерса виділимо певні способи впливу на особистість студента, які б сприяли процесу самоактуалізації його особистості через організацію самостійної навчальної діяльності й остаточно, на його самореалізацію. А саме:

- акцентувати увагу на практичну професійну чи майбутню навчальну діяльність;
- намагатися формулювати завдання, максимально пов'язуючи його з уже набутим досвідом студента й навчальним, і життєвим;
- дотримуватися оптимального рівня складності виучуваного матеріалу;
- прогнозувати потенційні утруднення;
- переконати студента, що лише власні прагнення й амбіційні бажання можуть спонукати особистість до виконання певних дій і певної самостійної діяльності;
- спонукати студента впевнено робити вибір на користь знань і не боятися приймати самостійні рішення;
- дозволити студенту самому обирати найбільш ефективні методи й засоби навчання, форми й види презентації навчальної інформації;
- урізноманітнити в методичних рекомендаціях для самостійної роботи з окремих дисциплін пропоновані методики, методи й засоби щодо самостійного набуття знань з урахуванням специфіки навчального предмету;
- забезпечити диференціацію й індивідуалізацію самостійного навчання;
- стимулювати відповідальне й із розумінням справи ставлення студента до власних дій;

- на належному науковому і методичному рівні розробляти методики для здійснення самоконтролю й самооцінки знань;
- забезпечити системність у здійсненні самостійної навчальної діяльності;
- підтримувати позитивний емоційний стан, як результат задоволення від власної самостійної навчальної діяльності;
- сприяти поступовому звільненню від неправильних уявлень про себе;
- сприяти перетворенню самостійної навчальної діяльності на істинну, дієву цінність студента вищого педагогічного закладу освіти, яка б поступово перетворювалась на дійсну потребу особистості.

Отже, самореалізація є усвідомленим діяльнісним процесом самооцінки, самовиховання, саморозвитку, що відбувається у продуктивний і практичний спосіб на основі процесу самоактуалізації, і ці внутрішні процеси тісно і й цілісно взаємопов'язані у процесі розвитку особистості.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Психологія особистості: словник-довідник / [за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко]. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
2. Психологія: підручник / [Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.] ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
3. Философский энциклопедический словарь. – М: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.